

Posudek vedoucího bakalářské práce Lukáše Svobody „Náboženství pro život podle Friedricha Nietzscheho“

Student Lukáš Svoboda se ve své bakalářské práci pokusil zaměřit na jeden z klíčových aspektů Nietzscheho myšlení - náboženství, a to z perspektivy, jež může na první pohled překvapovat. Nietzsche totiž platí v obecném povědomí za myslitele, který náboženství striktně odmítá a nenachází pro fenomény s ním spojené (víru, modlitbu, církev atd.) žádné slitování. Taková představa se nechává velmi často vést pouhým intuitivním pochopením slavného dikta „Bůh je mrtev“ a několika příkrými výroky na adresu křesťanství, což má pro Nietzscheho promyšlení náboženství asi stejnou platnost jako jeho neméně slavný imperativ o biči pro jeho chápání ženy. Proto se nám v době, kdy si kolega práci zadával, zdálo zajímavé probádat, zda je Nietzscheův postoj k náboženství skutečně tak jednostranně negativní.

Bohužel se mi zdá, že kolega na původní záměr poněkud pozapomněl a jeho práce v celku vzato obecnou představu spíše přijala a potvrdila. Za jeden z důvodů, proč se tak stalo, pokládám absenci jakéhokoli vymezení pojmu náboženství jako takového. Text rovnou vstupuje do diskuse o dobru, přičemž není vůbec vyjasněno, jak s tématem práce souvisí, resp. se jaksi s nedotázanou samozřejmostí předpokládá, že: „Pojem dobra, tak jak jej dnes chápeme v naší společnosti, je dosti pošpiněn právě křesťanským morálním výkladem světa, který se snaží dobro zobjektizovat a odloučit jej od jakéhokoliv jednání a donutit ho k obecné platnosti.“ (s. 7) Již v této kapitole se nacházejí pasáže, jež působí jaksi vyšinutě, neboť nijak nenavazují na předchozí ani následující text: „Proto lze z jedné perspektivy chápat například osobu Napoleona stejnou měrou jako tyрана a vraha, tak ale i jako charismatického vládce, který pomohl ve své době vrátit Francii zpět mezi evropskou elitu. Ať už na něj nahlížíme tak či onak, jedna věc je pro obě strany stejná, Napoleon byl *velkým* mužem *velkých* činů.“ (s. 8) Přiznám se, že na tomto místě mi jak návaznost na kontext, tak obsah řečeného - mírně řečeno - uniká. V průběhu četby práce jsem na podobné pasáže narazil několikrát. Dokáží si je vysvětlit jedině tak, že metodou psaní bylo jakési komentované spojování jednotlivých excerpceí, mnohdy však na úkor organičnosti textu. Např. na straně 9 čteme větu: „Vysledovat, kde se ztratil původní cit a kde se dezinterpretovaly symptomy, kterým k nám naše vlastní tělo promlouvá, a nahradilo je hledání čistých ideálů a konečné pravdy, je možné, tím že se zaměříme na vznik stádní morálky, která vyrostla na místě morálky panské.“ O vzniku stádní morálky a strategii, díky níž vytlačila morálku panskou, se však nedozvídáme téměř nic.

Roztříštěnost argumentační linie plynule prochází celým textem; v jistém, velmi nadsazeném smyslu by se snad dalo říci, že tvoří princip jeho jednoty. Svou roli v tom jistě hraje až programová těkavost pojmů: takřka synonymně se vyskytují výrazy: náboženství, křesťanství a morálka. A když jejich prolínání dojde do bodu, kdy se již nedá rozlišit, o čem je vlastně řeč, přijde (jako např. na straně 18) čistě účelové odvedení pozornosti pojmem, jenž s daným

problémem přímo nesouvisí (zde plastická síla). Zamlžování a odvádění pozornosti jsou na mnoha místech systematickým zaujetím autorského postoje.

Přes mnohé peripetie práce nakonec přece jen ke dvěma pozitivním aspektům náboženství dospívá (s. 17 a 19). Vzhledem k možnostem to sice není mnoho, avšak obě místa představují ve vztahu k zadání významová ohniska, v nichž by se měl soustředit a koncentrovat obsah sdělení. Zčásti tomu tak vskutku je; interpretační potenciál obou míst zůstal nicméně nenaplněn. Obdobnou úroveň si autor udržel i ve třetí kapitole. Je jen škoda, že se v ní čerpá pouze z *Antikrista*, méně enigmatický spis by pravděpodobně umožnil širší výkladové spektrum.

Naopak vyloženě slabá je kapitola čtvrtá, zejména její druhá část o vědě. Na určitých místech jde výklad přímo proti Nietzscheově intenci: „Jazyk sám už někde hluboko v sobě obsahuje schovanou pravdu o sobě jako její ustanovující základ.“ (s. 36); „Když už máme těchto pojmů dostatek, můžeme je začít třídit a logizovat a tvořit jejich hierarchii.“ (tamtéž); „Takovým obdobím bylo podle Nietzscheho i antické Řecko, kde nepanovala žádná přetvářka a ovládl jí umělcův pud.“ (s. 37) Kapitulu o buddhismu výrazně limituje její disproporčnost; zcela nepochopitelně zde není využita v literatuře avizovaná kniha *Nietzsche and Buddhism* Benjamina Elmana. Za stejně nešťastné považuji to, že závěr příliš nezrcadlí předchozí výklad a neobsahuje zvýraznění oněch dvou pozitivních aspektů náboženství.

Hodnocení:

Práce naplnila původní záměr pouze částečně. Formou komentované deskripce spíše staticky zachycuje Nietzscheova pozdější stanoviska. Třebaže se tato metoda takřka samovolně vygenerovala, a je tudíž druhotná, dopracoval se student její pomocí několika relativně zdařilých formulací. Prokázal rovněž na bakalářské úrovni přijatelnou schopnost recepce filosofického textu. Velmi rušivě působí ale množství gramatických a syntaktických chyb. Práci doporučuji k obhajobě a hodnotím ji známkou dobrý; v případě excelentní obhajoby velmi dobrý.

Podněty k obhajobě:

- 1) Je možné u Nietzscheho vymezit obecný pojem náboženství?
- 2) Pomocí jaké strategie vytlačila otrocká morálka morálku panskou?
- 3) Jak poznat, kdy si máme vybrat tu či onu morálku, aby sloužila ve službách života?
- 4) Mohl by student stručně poreferovat o knize *Nietzsche and Buddhism* B. Elmana?
- 5) Opravdu dle Nietzscheho v Řecku „nepanovala žádná přetvářka“?
- 6) Mohl by student blíže vysvětlit tvrzení: „Kategorický imperativ by měl mít každý sám svůj osobní a teprve v téhle podobě může být přirozený a sloužit životu.“? (s. 8)